

Πρὸς Φιλιππησίους

Παῦλος καὶ Τιμόθεος,¹ δούλοι Ἰησοῦ χριστοῦ, πᾶσιν **1**

τοῖς ἁγίοις ἐν χριστῷ Ἰησοῦ τοῖς οὖσιν ἐν Φιλίπποις,²

σὺν ἐπισκόποις³ καὶ διακόνοις: χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη **2**

ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ.

Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου ἐπὶ πάσῃ τῇ μνηα⁴ ὑμῶν, **3**

πάντοτε ἐν πάσῃ δεήσει⁵ μου ὑπὲρ πάντων ὑμῶν μετὰ

χαρᾶς τὴν δέησιν⁵ ποιούμενος, ἐπὶ τῇ κοινωνίᾳ⁶ ὑμῶν **5**

εἰς τὸ εὐαγγέλιον, ἀπὸ πρώτης ἡμέρας ἄχρι τοῦ νῦν: **6**

πεποιθώς αὐτὸ τοῦτο, ὅτι ὁ ἐναρξάμενος⁷ ἐν ὑμῖν

ἔργον ἀγαθὸν ἐπιτελέσει⁸ ἄχρι ἡμέρας χριστοῦ Ἰησοῦ:

καθώς ἐστιν δίκαιον ἡμοῖ τοῦτο φρονεῖν ὑπὲρ πάντων **7**

ὑμῶν, διὰ τὸ ἔχειν με ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμᾶς, ἔν τε τοῖς

δεσμοῖς⁹ μου καὶ ἐν τῇ ἀπολογία¹⁰ καὶ βεβαιώσει¹¹ τοῦ

¹ Τιμόθεος, ου, ὁ, Timothy. ² Φιλιπποι, ων, ὁ, Philippi. ³ ἐπίσκοπος, ου, ὁ, superintendent, overseer. ⁴ μνηα, ας, ἡ, remembrance, mention. ⁵ δεήσις, εως, ἡ, entreaty, prayer. ⁶ κοινωνία, ας, ἡ, fellowship, contribution. ⁷ ἐναρξομαι, begin. ⁸ ἐπιτελέω, complete, perform. ⁹ δεσμός, οὔ, ὁ, chain, bond. ¹⁰ ἀπολογία, ας, ἡ, speech in defense, verbal defense. ¹¹ βεβαίωσις, εως, ἡ, confirmation, ratification.

εὐαγγελίου, συγκοινωνούς¹ μου τῆς χάριτος πάντας
 ὑμᾶς ὄντας. Μάρτυς γάρ μού ἐστιν ὁ θεός, ὡς 8
 ἐπιποθῶ² πάντας ὑμᾶς ἐν σπλάγχνοις³ Ἰησοῦ χριστοῦ.
 Καὶ τοῦτο προσεύχομαι, ἵνα ἡ ἀγάπη ὑμῶν ἔτι 9
 μᾶλλον καὶ μᾶλλον περισσεύῃ ἐν ἐπιγνώσει⁴ καὶ
 πάσῃ αἰσθήσει,⁵ εἰς τὸ δοκιμάζειν⁶ ὑμᾶς τὰ 10
 διαφέροντα,⁷ ἵνα ᾗτε εἰλικρινεῖς⁸ καὶ ἀπρόσκοποι⁹ εἰς
 ἡμέραν χριστοῦ, πεπληρωμένοι καρπῶν δικαιοσύνης 11
 τῶν διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ, εἰς δόξαν καὶ ἔπαινον¹⁰ θεοῦ.

Γινώσκειν δὲ ὑμᾶς βούλομαι, ἀδελφοί, ὅτι τὰ κατ' ἐμὲ 12
 μᾶλλον εἰς προκοπὴν¹¹ τοῦ εὐαγγελίου ἐλήλυθεν: 13
 ὥστε τοὺς δεσμούς¹² μου φανεροὺς¹³ ἐν χριστῷ
 γενέσθαι ἐν ὧ τῷ πραιτωρίῳ¹⁴ καὶ τοῖς λοιποῖς
 παῶν, καὶ τοὺς πλείονας τῶν ἀδελφῶν ἐν κυρίῳ, 14
 πεποιθότας τοῖς δεσμοῖς¹² μου, περισσοτέρως¹⁵

¹ συγκοινωνός, οὗ, ὁ, partaker, participant. ² ἐπιποθέω, long for, strain after. ³ σπλάγχχνα, ὠν, τά, bowels, compassion. ⁴ ἐπίγνωσις, εὖως, ἡ, knowledge, discernment. ⁵ αἰσθησις, εὖως, ἡ, perception, discernment. ⁶ δοκιμάζω, prove, approve. ⁷ διαφέρω, differ, carry through. ⁸ εἰλικρινής, pure, sincere. ⁹ ἀπρόσκοπος, blameless, giving no offense. ¹⁰ ἔπαινος, οὗ, ὁ, praise, commendation. ¹¹ προκοπή, ἧς, ἡ, progress, advancement. ¹² δεσμός, οὗ, ὁ, chain, bond. ¹³ φανερός, manifest, apparent. ¹⁴ πραιτώριον, οὗ, τό, palace (of the governor). ¹⁵ περισσώς, abundantly, exceedingly.

τολμᾶν¹ ἀφόβως² τὸν λόγον λαλεῖν. Τινὲς μὲν καὶ διὰ 15

φθόνον³ καὶ ἔριν,⁴ τινὲς δὲ καὶ δι' εὐδοκίαν⁵ τὸν

χριστὸν κηρύσσουσιν: οἱ μὲν ἐξ ἐριθείας⁶ τὸν χριστὸν 16

καταγγέλλουσιν,⁷ οὐχ ἀγνῶς,⁸ οἰόμενοι⁹ θλίψιν

ἐπιφέρειν¹⁰ τοῖς δεσμοῖς¹¹ μου: οἱ δὲ ἐξ ἀγάπης, εἰδότες 17

ὅτι εἰς ἀπολογίαν¹² τοῦ εὐαγγελίου κεῖμαι.¹³ Τί γάρ; 18

Πλὴν παντὶ τρόπῳ,¹⁴ εἴτε προφάσει¹⁵ εἴτε ἀληθείᾳ,

χριστὸς καταγγέλλεται:⁷ καὶ ἐν τούτῳ χαίρω, ἀλλὰ

καὶ χαρήσομαι. Οἶδα γὰρ ὅτι τοῦτό μοι ἀποβήσεται¹⁶ 19

εἰς σωτηρίαν διὰ τῆς ὑμῶν δεήσεως,¹⁷ καὶ ἐπιχορηγίας

τοῦ πνεύματος Ἰησοῦ χριστοῦ, κατὰ τὴν 20

ἀποκαταδοκίαν¹⁹ καὶ ἐλπίδα μου, ὅτι ἐν οὐδενὶ

αἰσχυνθήσομαι,²⁰ ἀλλ' ἐν πάσῃ παρρησίᾳ, ὡς πάντοτε,

καὶ νῦν μεγαλυνθήσεται²¹ χριστὸς ἐν τῷ σώματί μου,

εἴτε διὰ ζωῆς εἴτε διὰ θανάτου. Ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν, 21

¹ τολμᾶω, dare, endure. ² ἀφόβως, fearlessly. ³ φθόνος, ου, ὁ, envy, grudge. ⁴ ἔρις, ιδος, ἡ, strife, contention. ⁵ εὐδοκία, ας, ἡ, good pleasure, good-will. ⁶ ἐριθεία, ας, ἡ, rivalry, ambition. ⁷ καταγγέλλω, proclaim, declare openly. ⁸ ἀγνῶς, purely, sincerely. ⁹ οἶμαι, think, suppose. ¹⁰ ἐπιφέρω, bring upon, inflict. ¹¹ δεσμός, οὔ, ὁ, chain, bond. ¹² ἀπολογία, ας, ἡ, speech in defense, verbal defense. ¹³ κεῖμαι, lie, be laid. ¹⁴ τρόπος, ου, ὁ, manner, way. ¹⁵ πρόφασις, εως, ἡ, pretense, pretext. ¹⁶ ἀποβαίνειν, get out, go away. ¹⁷ δέησις, εως, ἡ, entreaty, prayer. ¹⁸ ἐπιχορηγία, ας, ἡ, assistance, provision. ¹⁹ ἀποκαταδοκία, ας, ἡ, eager expectation. ²⁰ αἰσχύνομαι, dishonor, put to shame. ²¹ μεγαλύνω, make or declare great, enlarge.

χριστός· καὶ τὸ ἀποθανεῖν, κέρδος.¹ Εἰ δὲ τὸ ζῆν ἐν 22
 σαρκί, τοῦτό μοι καρπὸς ἔργου· καὶ τί αἰρήσομαι² οὐ
 γνωρίζω. Συνέχομαι³ δὲ ἐκ τῶν δύο, τὴν ἐπιθυμίαν 23
 ἔχων εἰς τὸ ἀναλῦσαι⁴ καὶ σὺν χριστῷ εἶναι, πολλῶ
 μᾶλλον κρεῖσσον·⁵ τὸ δὲ ἐπιμένειν⁶ ἐν τῇ σαρκί 24
 ἀναγκαιότερον⁷ δι' ὑμᾶς. Καὶ τοῦτο πεποιθώς οἶδα ὅτι 25
 μενῶ, καὶ συμπαραμενῶ⁸ πᾶσιν ὑμῖν εἰς τὴν ὑμῶν
 προκοπὴν⁹ καὶ χαρὰν τῆς πίστεως, ἵνα τὸ καύχημα¹⁰ 26
 ὑμῶν περισσεύῃ ἐν χριστῷ Ἰησοῦ ἐν ἐμοί, διὰ τῆς
 ἐμῆς παρουσίας¹¹ πάλιν πρὸς ὑμᾶς. Μόνον ἀξίως¹² 27
 τοῦ εὐαγγελίου τοῦ χριστοῦ πολιτεύεσθε,¹³ ἵνα εἴτε
 ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ὑμᾶς, εἴτε ἀπὼν,¹⁴ ἀκούσω τὰ περὶ
 ὑμῶν, ὅτι στήκετε¹⁵ ἐν ἐνὶ πνεύματι, μιᾷ ψυχῇ
 συναθροῦντες¹⁶ τῇ πίστει τοῦ εὐαγγελίου, καὶ μὴ 28
 πτυρόμενοι¹⁷ ἐν μηδενὶ ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων·¹⁸ ἥτις

¹ κέρδος, ους, τό, gain, profit. ² αἰρέω, choose, prefer. ³ συνέχω, hold fast, oppress. ⁴ ἀναλύω, loose, depart. ⁵ κρεῖσσων, stronger, more excellent. ⁶ ἐπιμένω, continue, remain. ⁷ ἀναγκαιός, necessary, essential. ⁸ συμπαραμένω, remain or continue together with. ⁹ προκοπή, ἥς, ἡ, progress, advancement. ¹⁰ καύχημα, τος, τό, boasting, ground of boasting. ¹¹ παρουσία, ας, ἡ, presence, coming. ¹² ἀξίως, worthily, in a manner worthy of. ¹³ πολιτεύομαι, live one's life, live as a citizen. ¹⁴ ἀπείμι, go away, depart. ¹⁵ στήγω, stand, stand fast. ¹⁶ συναθλέω, contend along with. ¹⁷ πτύρω, frighten, terrify. ¹⁸ ἀντίκειμαι, lie opposite, i.e. oppose.

αὐτοῖς μέν ἐστιν ἔνδειξις¹ ἀπωλείας,² ὑμῖν δὲ
 σωτηρίας, καὶ τοῦτο ἀπὸ θεοῦ· ὅτι ὑμῖν ἐχαρίσθη³ τὸ 29
 ὑπὲρ χριστοῦ, οὐ μόνον τὸ εἰς αὐτὸν πιστεῦειν, ἀλλὰ
 καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν· τὸν αὐτὸν ἀγῶνα⁴ ἔχοντες 30
 οἷον⁵ εἶδετε ἐν ἐμοί, καὶ νῦν ἀκούετε ἐν ἐμοί.

Εἰ τις οὖν παράκλησις ἐν χριστῷ, εἴ τι παραμύθιον⁶ 2
 ἀγάπης, εἴ τις κοινωνία⁷ πνεύματος, εἴ τις σπλάγχνα⁸
 καὶ οἰκτιρμοί,⁹ πληρώσατέ μου τὴν χαράν, ἵνα τὸ 2
 αὐτὸ φρονῆτε, τὴν αὐτὴν ἀγάπην ἔχοντες, σύμφυχοι,¹⁰
 τὸ ἐν φρονούντες· μὴδὲν κατὰ ἐριθείαν¹¹ ἢ κενοδοξίαν, 3
 ἀλλὰ τῇ ταπεινοφροσύνῃ¹³ ἀλλήλους ἡγούμενοι
 ὑπερέχοντας¹⁴ ἑαυτῶν· μὴ τὰ ἑαυτῶν ἕκαστος 4
 σκοπεῖτε,¹⁵ ἀλλὰ καὶ τὰ ἐτέρων ἕκαστος. Τοῦτο γὰρ 5
 φρονεῖσθω ἐν ὑμῖν ὁ καὶ ἐν χριστῷ Ἰησοῦ· ὃς ἐν 6
 μορφῇ¹⁶ θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἄρπαγμόν¹⁷ ἡγήσατο τὸ

¹ ἔνδειξις, εὖ, ἡ, proof, sign. ² ἀπώλεια, ας, ἡ, destruction, ruin. ³ χαρίζομαι, give freely, forgive. ⁴ ἀγών, ὄνος, ὁ, struggle, fight. ⁵ οἷος, such as, of what kind. ⁶ παραμύθιον, ου, τό, consolation, encouragement. ⁷ κοινωνία, ας, ἡ, fellowship, contribution. ⁸ σπλάγχνα, ων, τά, bowels, compassion. ⁹ οἰκτιρμός, οὔ, ὁ, compassion, pity. ¹⁰ σύμφυχος, harmonious, in unity. ¹¹ ἐριθεία, ας, ἡ, rivalry, ambition. ¹² κενοδοξία, ας, ἡ, vanity, empty conceit. ¹³ ταπεινοφροσύνη, ης, ἡ, lowliness of mind, humility. ¹⁴ ὑπερέχω, rise above, surpass. ¹⁵ σκοπέω, look at, contemplate. ¹⁶ μορφή, ἡς, ἡ, form, shape. ¹⁷ ἄρπαγμός, οὔ, ὁ, thing to be grasped, spoil.

εἶναι ἴσα¹ θεῷ, ἀλλ' ἐαυτὸν ἐκένωσεν,² μορφὴν³ 7
 δούλου λαβών, ἐν ὁμοιώματι⁴ ἀνθρώπων γενόμενος: 8
 καὶ σχήματι⁵ εὐρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος, ἐταπείνωσεν⁶
 ἐαυτόν, γενόμενος ὑπήκοος⁷ μέχρι⁸ θανάτου, θανάτου
 δὲ σταυροῦ. Διὸ καὶ ὁ θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσεν,⁹ καὶ 9
 ἐχαρίσατο¹⁰ αὐτῷ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα: ἵνα ἐν τῷ 10
 ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν γόνυ¹¹ κάμψῃ¹² ἐπουρανίων¹³ καὶ
 ἐπιγείων¹⁴ καὶ καταχθονίων,¹⁵ καὶ πᾶσα γλῶσσα 11
 ἐξομολογήσῃται¹⁶ ὅτι κύριος Ἰησοῦς χριστός, εἰς
 δόξαν θεοῦ πατρὸς.

Ὡστε, ἀγαπητοί μου, καθὼς πάντοτε ὑπηκούσατε,¹⁷ μὴ 12
 ὡς ἐν τῇ παρουσίᾳ¹⁸ μου μόνον, ἀλλὰ νῦν πολλῶ
 μᾶλλον ἐν τῇ ἀπουσίᾳ¹⁹ μου, μετὰ φόβου καὶ τρόμου²⁰
 τὴν ἐαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζεσθε: ²¹ ὁ θεὸς γάρ 13

¹ ἴσος, equal, identical. ² κενόω, empty, make void. ³ μορφή, ἥς, ἡ, form, shape. ⁴ ὁμοίωμα, τος, τό, likeness, form. ⁵ σχῆμα, τος, τό, outward appearance, form. ⁶ ταπεινῶ, humble, humiliate. ⁷ ὑπήκοος, obedient, listening to. ⁸ μέχρι, until, as far as (gen). ⁹ ὑπερύψω, raise, exalt beyond measure. ¹⁰ χαρίζομαι, give freely, forgive. ¹¹ γόνυ, ατος, τό, knee. ¹² κάμπτω, bend, bow. ¹³ ἐπουράνιος, heavenly, celestial. ¹⁴ ἐπίγειος, of the earth, earthly. ¹⁵ καταχθόνιος, under the earth, subterranean. ¹⁶ ἐξομολογέω, confess, profess. ¹⁷ ὑπακούω, obey, listen. ¹⁸ παρουσία, ας, ἡ, presence, coming. ¹⁹ ἀπουσία, ας, ἡ, absence. ²⁰ τρόμος, ου, ό, trembling, quaking. ²¹ κατεργάζομαι, work out, produce.

ἐστιν ὁ ἐνεργῶν¹ ἐν ὑμῖν καὶ τὸ θέλαιν καὶ τὸ ἐνεργεῖν¹
 ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας.² Πάντα ποιεῖτε χωρὶς γογγυσμῶν³ 14
 καὶ διαλογισμῶν,⁴ ἵνα γένησθε ἄμεμπτοι⁵ καὶ ἀκέραιοι, 15
 τέκνα θεοῦ ἀμώμητα⁷ ἐν μέσῳ γενεᾶς σκολιαῶς⁸ καὶ
 διεστραμμένης,⁹ ἐν οἷς φαίνεσθε ὡς φωστῆρες¹⁰ ἐν
 κόσμῳ, λόγον ζωῆς ἐπέχοντες,¹¹ εἰς καύχημα¹² ἔμοι εἰς 16
 ἡμέραν χριστοῦ, ὅτι οὐκ εἰς κενὸν¹³ ἔδραμον,¹⁴ οὐδὲ
 εἰς κενὸν¹³ ἐκοπίασα.¹⁵ Ἄλλ' εἰ καὶ σπένδομαι¹⁶ ἐπὶ τῇ 17
 θυσίᾳ καὶ λειτουργίᾳ¹⁷ τῆς πίστεως ὑμῶν, χαίρω καὶ
 συγχαίρω¹⁸ πᾶσιν ὑμῖν: τὸ δ' αὐτὸ καὶ ὑμεῖς χαίρετε 18
 καὶ συγχαίρετέ¹⁸ μοι.

Ἐλπίζω δὲ ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ, Τιμόθεον¹⁹ ταχέως²⁰ πέμψαι 19
 ὑμῖν, ἵνα καὶ εὐψυχῶ,²¹ γνοὺς τὰ περὶ ὑμῶν. 20
 Οὐδένα γὰρ ἔχω ἰσόψυχον,²² ὅστις γνησίως²³ τὰ περὶ

¹ ἐνεργέω, work, effect. ² εὐδοκία, ας, ἡ, good pleasure, good-will. ³ γογγυσμός, οὐ, ὁ, grumbling, murmuring. ⁴ διαλογισμός, οὐ, ὁ, reasoning, questioning. ⁵ ἄμεμπτος, blameless. ⁶ ἀκέραιος, unmixed, pure. ⁷ ἀμώμητος, blameless, without blame or fault. ⁸ σκολιός, crooked, unscrupulous. ⁹ διαστρέφω, distort, pervert. ¹⁰ φωστήρ, ἥρος, ὁ, star, light. ¹¹ ἐπέχω, hold fast, hold toward. ¹² καύχημα, τος, τό, boasting, ground of boasting. ¹³ κενός, empty, vain. ¹⁴ τρέχω, run, exercise myself. ¹⁵ κοπίαω, toil, labor. ¹⁶ σπένδω, pour out as a libation. ¹⁷ λειτουργία, ας, ἡ, service, ministry. ¹⁸ συγχαίρω, rejoice with. ¹⁹ Τιμόθεος, ου, ὁ, Timothy. ²⁰ ταχέως, quickly, soon. ²¹ εὐψυχέω, be glad, have courage. ²² ἰσόψυχος, like-minded, of kindred spirit. ²³ γνησίως, sincerely, genuinely.

ὑμῶν μεριμνήσει.¹ Οἱ πάντες γὰρ τὰ ἑαυτῶν ζητοῦσιν, 21
 οὐ τὰ χριστοῦ Ἰησοῦ. Τὴν δὲ δοκιμὴν² αὐτοῦ 22
 γινώσκετε, ὅτι ὡς πατρὶ τέκνον, σὺν ἐμοὶ ἐδούλευσεν
 εἰς τὸ εὐαγγέλιον. Τοῦτον μὲν οὖν ἐλπίζω πέμψαι, ὡς 23
 ἂν ἀπιδῷ³ τὰ περὶ ἐμέ, ἐξαυτῆς.⁴ πέποιθα δὲ ἐν κυρίῳ, 24
 ὅτι καὶ αὐτὸς ταχέως⁵ ἐλεύσομαι. Ἀναγκαῖον⁶ δὲ 25
 ἡγησάμην Ἐπαφρόδιτον⁷ τὸν ἀδελφὸν καὶ συνεργὸν⁸
 καὶ συστρατιώτην⁹ μου, ὑμῶν δὲ ἀπόστολον, καὶ
 λειτουργὸν¹⁰ τῆς χρείας μου, πέμψαι πρὸς ὑμᾶς: 26
 ἐπειδὴ¹¹ ἐπιποθῶν¹² ἦν πάντας ὑμᾶς, καὶ ἀδημονῶν,¹³
 διότι¹⁴ ἠκούσατε ὅτι ἡσθένησεν: καὶ γὰρ ἡσθένησεν 27
 παραπλήσιον¹⁵ θανάτῳ, ἀλλὰ ὁ θεὸς αὐτὸν ἠλέησεν,
 οὐκ αὐτὸν δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐμέ, ἵνα μὴ λύπην¹⁶ ἐπὶ
 λύπην¹⁶ σχῶ. Σπουδαιοτέρως¹⁷ οὖν ἔπεμψα αὐτόν, ἵνα, 28
 ἰδόντες αὐτὸν πάλιν, χαρῇτε, καὶ γὰρ ἀλυπότερος¹⁸ ὤ. 29

¹ μεριμνάω, be anxious, distracted. ² δοκιμή, ἥς, ἡ, proof, approval. ³ ἀφοράω, fix one's eyes, see. ⁴ ἐξαυτῆς, at once, forthwith. ⁵ ταχέως, quickly, soon. ⁶ ἀναγκαῖος, necessary, essential. ⁷ Ἐπαφρόδιτος, οὐ, ὁ, Epaphroditus. ⁸ συνεργός, οὐ, ὁ, fellow worker. ⁹ συστρατιώτης, οὐ, ὁ, fellow soldier. ¹⁰ λειτουργός, οὐ, ὁ, minister, servant. ¹¹ ἐπειδὴ, since, because. ¹² ἐπιποθέω, long for, strain after. ¹³ ἀδημονέω, distressed, troubled. ¹⁴ διότι, because, on this account. ¹⁵ παραπλήσιον, near to, nearly. ¹⁶ λύπη, ἥς, ἡ, pain, grief. ¹⁷ σπουδαιοτέρως, more earnestly, more carefully. ¹⁸ ἄλυπος, without pain.

Προσδέχεσθε¹ οὖν αὐτὸν ἐν κυρίῳ μετὰ πάσης χαρᾶς,
καὶ τοὺς τοιούτους ἐντίμους² ἔχετε: ὅτι διὰ τὸ ἔργον 30
τοῦ χριστοῦ μέχρι³ θανάτου ἡγγισεν,
παραβουλεύσαμενος⁴ τῇ ψυχῇ, ἵνα ἀναπληρώσῃ⁵ τὸ
ὑμῶν ὑστέρημα⁶ τῆς πρὸς με λειτουργίας.⁷

Τὸ λοιπόν, ἀδελφοί μου, χαίρετε ἐν κυρίῳ. Τὰ αὐτὰ 3
γράφειν ὑμῖν, ἐμοὶ μὲν οὐκ ὀκνηρόν,⁸ ὑμῖν δὲ ἀσφαλές.
Βλέπετε τοὺς κύνας,¹⁰ βλέπετε τοὺς κακοὺς ἐργάτας,¹¹ 2
βλέπετε τὴν κατατομήν:¹² ἡμεῖς γάρ ἐσμεν ἡ 3
περιτομή, οἱ πνεύματι θεοῦ λατρεύοντες,¹³ καὶ
καυχώμενοι ἐν χριστῷ Ἰησοῦ, καὶ οὐκ ἐν σαρκὶ
πεποιθότες: καίπερ¹⁴ ἐγὼ ἔχων πεποιθήσιν¹⁵ καὶ ἐν 4
σαρκί: εἴ τις δοκεῖ ἄλλος πεποιθέναι ἐν σαρκί, ἐγὼ
μᾶλλον: περιτομὴ ὀκταήμερος,¹⁶ ἐκ γένους¹⁷ Ἰσραὴλ, 5
φυλῆς Βενιαμίν,¹⁸ Ἑβραῖος¹⁹ ἐξ Ἑβραίων,¹⁹ κατὰ

¹ προσδέχομαι, receive, wait for. ² ἐντίμος, valued, precious. ³ μέχρι, until, as far as (gen). ⁴ παραβουλεύομαι, expose myself to danger, am reckless. ⁵ ἀναπληρώω, fill up, fulfill. ⁶ ὑστέρημα, τος, τό, that which is lacking, need. ⁷ λειτουργία, ας, ἡ, service, ministry. ⁸ ὀκνηρός, lazy, idle. ⁹ ἀσφαλής, certain, definite. ¹⁰ κύων, ος, ὁ, dog. ¹¹ ἐργάτης, ου, ὁ, workman, laborer. ¹² κατατομή, ἥς, ἡ, mutilation, cutting in pieces. ¹³ λατρεύω, serve, worship. ¹⁴ καίπερ, although. ¹⁵ πεποιθήσις, εως, ἡ, confidence, trust. ¹⁶ ὀκταήμερος, on the eighth day. ¹⁷ γένος, ους, τό, race, kind. ¹⁸ Βενιαμίν, ὁ, Benjamin. ¹⁹ Ἑβραῖος, ου, ὁ, Hebrew.

νόμον Φαρισαῖος, κατὰ ζῆλον¹ διώκων τὴν ἐκκλησίαν, 6
κατὰ δικαιοσύνην τὴν ἐν νόμῳ γενόμενος ἄμεμπτος.²
Ἀλλ' ἅτινα ἦν μοι κέρδη,³ ταῦτα ἡγῆμαι διὰ τὸν 7
χριστὸν ζημίαν.⁴ Ἀλλὰ μὲν οὖν καὶ ἡγοῦμαι πάντα 8
ζημίαν⁴ εἶναι διὰ τὸ ὑπερέχον⁵ τῆς γνώσεως χριστοῦ
Ἰησοῦ τοῦ κυρίου μου: δι' ὃν τὰ πάντα ἐζημιώθην,⁶
καὶ ἡγοῦμαι σκύβαλα⁷ εἶναι, ἵνα χριστὸν κερδήσω,⁸ 9
καὶ εὗρεθῶ ἐν αὐτῷ, μὴ ἔχων ἐμὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ
νόμου, ἀλλὰ τὴν διὰ πίστεως χριστοῦ, τὴν ἐκ θεοῦ
δικαιοσύνην ἐπὶ τῇ πίστει: τοῦ γνῶναι αὐτὸν καὶ τὴν 10
δύναμιν τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ, καὶ τὴν κοινωνίαν⁹
τῶν παθημάτων¹⁰ αὐτοῦ, συμμορφούμενος¹¹ τῷ
θανάτῳ αὐτοῦ, εἴ πως καταντήσω¹² εἰς τὴν 11
ἐξανάστασιν¹³ τῶν νεκρῶν. Οὐχ ὅτι ἤδη ἔλαβον, ἢ 12
ἤδη τετελείωμαι:¹⁴ διώκω δέ, εἰ καὶ καταλάβω¹⁵ ἐφ' ᾧ
καὶ κατελήφθην¹⁵ ὑπὸ τοῦ χριστοῦ Ἰησοῦ. Ἀδελφοί, 13

¹ ζῆλος, ου, ὁ, zeal, jealousy. ² ἄμεμπτος, blameless. ³ κέρδος, ους, τό, gain, profit. ⁴ ζημία, ας, ἡ, damage, loss. ⁵ ὑπερέχω, rise above, surpass. ⁶ ζημιόω, suffer loss, inflict loss upon. ⁷ σκύβαλον, ου, τό, refuse, garbage. ⁸ κερδαίνω, gain, win. ⁹ κοινωνία, ας, ἡ, fellowship, contribution. ¹⁰ πάθημα, τος, τό, suffering, passion. ¹¹ συμμορφώω, bring to the same form with, conform. ¹² καταντάω, come to, arrive. ¹³ ἐξανάστασις, εως, ἡ, resurrection. ¹⁴ τελειόω, fill, fulfill. ¹⁵ καταλαμβάνω, overtake, apprehend.

ἐγὼ ἐμαυτὸν οὐ λογίζομαι κατειληφέναι:¹ ἐν δέ, τὰ
 μὲν ὀπίσω ἐπιλανθανόμενος,² τοῖς δὲ ἔμπροσθεν
 ἐπεκτείνόμενος,³ κατὰ σκοπὸν⁴ διώκω ἐπὶ τὸ βραβεῖον 14
 τῆς ἄνω⁶ κλήσεως⁷ τοῦ θεοῦ ἐν χριστῷ Ἰησοῦ. Ὅσοι 15
 οὖν τέλειοι,⁸ τοῦτο φρονῶμεν: καὶ εἴ τι ἐτέρως⁹
 φρονεῖτε, καὶ τοῦτο ὁ θεὸς ὑμῖν ἀποκαλύψει: πλὴν εἰς 16
 ὃ ἐφθάσαμεν,¹⁰ τῷ αὐτῷ στοιχεῖν¹¹ κανόνι,¹² τὸ αὐτὸ
 φρονεῖν.

Συμμιμηταί¹³ μου γίνεσθε, ἀδελφοί, καὶ σκοπεῖτε¹⁴ τοὺς 17
 οὕτως περιπατοῦντας, καθὼς ἔχετε τύπον¹⁵ ἡμᾶς. 18
 Πολλοὶ γὰρ περιπατοῦσιν, οὓς πολλάκις¹⁶ ἔλεγον
 ὑμῖν, νῦν δὲ καὶ κλαίων λέγω, τοὺς ἐχθροὺς τοῦ
 σταυροῦ τοῦ χριστοῦ: ὧν τὸ τέλος ἀπώλεια,¹⁷ ὧν ὁ 19
 θεὸς ἡ κοιλία,¹⁸ καὶ ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ¹⁹ αὐτῶν, οἱ
 τὰ ἐπίγεια²⁰ φρονοῦντες. Ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα²¹ ἐν 20

¹ καταλαμβάνω, overtake, apprehend. ² ἐπιλανθάνομαι, forget, neglect. ³ ἐπεκτείνομαι, stretch out, strain after. ⁴ σκοπός, οὐ, ὁ, goal, mark. ⁵ βραβεῖον, ου, τό, prize. ⁶ ἄνω, up, above. ⁷ κλήσις, εως, ἡ, (divine) call, invitation. ⁸ τέλειος, complete, perfect. ⁹ ἐτέρως, differently, otherwise. ¹⁰ φθάνω, come before another, anticipate. ¹¹ στοιχεῖω, walk orderly, follow. ¹² κανών, ὄνος, ὁ, rule, standard. ¹³ συμμιμητής, οὐ, ὁ, fellow imitator, joint imitator. ¹⁴ σκοπέω, look at, contemplate. ¹⁵ τύπος, ου, ὁ, mark, example. ¹⁶ πολλάκις, often, many times. ¹⁷ ἀπώλεια, ας, ἡ, destruction, ruin. ¹⁸ κοιλία, ας, ἡ, belly, womb. ¹⁹ αἰσχύνῃ, ης, ἡ, shame. ²⁰ ἐπίγειος, of the earth, earthly. ²¹ πολίτευμα, τος, τό, commonwealth, state.

οὐρανοῖς ὑπάρχει, ἐξ οὗ καὶ σωτῆρα¹ ἀπεκδεχόμεθα,²
κύριον Ἰησοῦν χριστόν· ὃς μετασχηματίσει³ τὸ σῶμα **21**
τῆς ταπεινώσεως⁴ ἡμῶν, εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸ
σύμμορφον⁵ τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ, κατὰ τὴν
ἐνέργειαν⁶ τοῦ δύνασθαι αὐτὸν καὶ ὑποτάξαι ἑαυτῷ τὰ
πάντα.

Ὡστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ καὶ ἐπιπόθητοι,⁷ χαρὰ καὶ **4**
στέφανός μου, οὕτως στήκετε⁸ ἐν κυρίῳ, ἀγαπητοί.

Εὐοδιαν⁹ παρακαλῶ, καὶ Συντύχην¹⁰ παρακαλῶ, τὸ **2**
αὐτὸ φρονεῖν ἐν κυρίῳ. Ναί, ἐρωτῶ καὶ σε, σύζυγε¹¹ **3**
γνήσιε,¹² συλλαμβάνου¹³ αὐταῖς, αἵτινες ἐν τῷ
εὐαγγελίῳ συνήθλησάν¹⁴ μοι, μετὰ καὶ Κλήμεντος,¹⁵
καὶ τῶν λοιπῶν συνεργῶν¹⁶ μου, ὧν τὰ ὀνόματα ἐν
βιβλῳ¹⁷ ζῶῃς.

¹ σωτήρ, ἦρος, ὁ, savior, deliverer. ² ἀπεκδέχομαι, await eagerly, expect eagerly. ³ μετασχηματίζω, transform, disguise. ⁴ ταπεινώσις, εὐς, ἡ, humiliation, humble state. ⁵ σύμμορφος, similar in form, similar. ⁶ ἐνέργεια, ας, ἡ, operative power, working. ⁷ ἐπιπόθητος, longed for, desired. ⁸ στήκω, stand, stand fast. ⁹ Εὐοδία, ας, ἡ, Euodia. ¹⁰ Συντύχη, ης, ἡ, Syntyche. ¹¹ σύζυγος, ου, ὁ, comrade, fellow worker. ¹² γνήσιος, genuine, true. ¹³ συλλαμβάνω, take, conceive. ¹⁴ συναθλέω, contend along with. ¹⁵ Κλήμης, εντος, ὁ, Clement. ¹⁶ συνεργός, οῦ, ὁ, fellow worker. ¹⁷ βιβλος, ου, ἡ, book, scroll.

Χαίρετε ἐν κυρίῳ πάντοτε: ἄλλιν ἐρῶ, χαίρετε. Τὸ 4

ἐπεικεῖς¹ ὑμῶν γνωσθήτω πᾶσιν ἀνθρώποις. Ὁ κύριος

ἐγγύς. Μηδὲν μεριμνᾶτε,² ἀλλ' ἐν παντὶ τῇ προσευχῇ 6

καὶ τῇ δεήσει³ μετὰ εὐχαριστίας⁴ τὰ αἰτήματα⁵ ὑμῶν

γνωρίζεσθω⁶ πρὸς τὸν θεόν. Καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ ἡ 7

ὑπερέχουσα⁷ πάντα νοῦν,⁸ φρουρήσει⁹ τὰς καρδίας

ὑμῶν καὶ τὰ νοήματα¹⁰ ὑμῶν ἐν χριστῷ Ἰησοῦ.

Τὸ λοιπόν, ἀδελφοί, ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνά,¹¹ ὅσα 8

δίκαια, ὅσα ἀγνά,¹² ὅσα προσφιλῆ,¹³ ὅσα εὐφημα,¹⁴ εἰ

τις ἀρετῇ¹⁵ καὶ εἰ τις ἔπαινος,¹⁶ ταῦτα λογίζεσθε. Ἄ καὶ 9

ἐμάθετε καὶ παρελάβετε καὶ ἠκούσατε καὶ εἶδετε ἐν

ἐμοί, ταῦτα πράσσετε: καὶ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἔσται

μεθ' ὑμῶν.

¹ ἐπεικεῖς, yielding, gentle. ² μεριμνᾶω, be anxious, distracted. ³ δεήσις, εως, ἡ, entreaty, prayer. ⁴ εὐχαριστία, ας, ἡ, thanksgiving, thankfulness. ⁵ αἶτημα, τος, τό, request, petition. ⁶ γνωρίζω, make known, declare. ⁷ ὑπερέχω, rise above, surpass. ⁸ νοῦς, ὁ, mind, reasoning faculty. ⁹ φρουρέω, guard, protect. ¹⁰ νόημα, τος, τό, thought, mind. ¹¹ σεμνός, honorable, dignified. ¹² ἀγνός, pure, holy. ¹³ προσφιλής, pleasing, agreeable. ¹⁴ εὐφημος, praiseworthy, commendable. ¹⁵ ἀρετῇ, ἥς, ἡ, virtue, moral excellence. ¹⁶ ἔπαινος, ου, ὁ, praise, commendation.

Ἐχάρην δὲ ἐν κυρίῳ μεγάλως,¹ ὅτι ἤδη ποτὲ ἀνεθάλετε² 10
 τὸ ὑπὲρ ἐμοῦ φρονεῖν: ἐφ' ᾧ καὶ ἐφρονεῖτε, ἡκαιρεῖσθε
 δέ. Οὐχ ὅτι καθ' ὑστέρησιν⁴ λέγω: ἐγὼ γὰρ ἔμαθον, 11
 ἐν οἷς εἰμί, αὐτάρκης⁵ εἶναι. Οἶδα καὶ ταπεινοῦσθαι,⁶ 12
 οἶδα καὶ περισσεύειν: ἐν παντὶ καὶ ἐν πᾶσιν μεμύημαι⁷
 καὶ χορτάζεσθαι⁸ καὶ πεινᾶν,⁹ καὶ περισσεύειν καὶ
 ὑστερεῖσθαι.¹⁰ Πάντα ἰσχὺ ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί¹¹ με 13
 χριστῷ. Πλὴν καλῶς ἐποιήσατε συγκοινωνήσαντές¹² 14
 μου τῇ θλίψει. Οἶδατε δὲ καὶ ὑμεῖς, Φιλιππησίοι,¹³ 15
 ὅτι ἐν ἀρχῇ τοῦ εὐαγγελίου, ὅτε ἐξῆλθον ἀπὸ
 Μακεδονίας,¹⁴ οὐδεμία μοι ἐκκλησία ἐκοινώνησεν¹⁵
 εἰς λόγον δόσεως¹⁶ καὶ λήψεως,¹⁷ εἰ μὴ ὑμεῖς μόνοι: ὅτι 16
 καὶ ἐν Θεσσαλονίκῃ¹⁸ καὶ ἁπαξ¹⁹ καὶ δις²⁰ εἰς τὴν
 χρεῖαν μοι ἐπέμψατε. Οὐχ ὅτι ἐπιζητῶ²¹ τὸ δόμα,²² 17
 ἀλλ' ἐπιζητῶ²¹ τὸν καρπὸν τὸν πλεονάζοντα²³ εἰς

¹ μεγάλως, greatly. ² ἀναθάλλω, grow up again, revive. ³ ἀκαιρέομαι, have no opportunity. ⁴ ὑστέρησις, εὐς, ἡ, need, want. ⁵ αὐτάρκης, content, self-sufficient. ⁶ ταπεινώω, humble, humiliate. ⁷ μύω, initiate, instruct. ⁸ χορτάζω, eat until full, be filled. ⁹ πεινάω, hunger, am hungry. ¹⁰ ὑστερέω, lack, need. ¹¹ ἐνδυναμόω, strengthen, empower. ¹² συγκοινωνέω, have fellowship with, participate. ¹³ Φιλιππησίος, ου, ό, Philippian. ¹⁴ Μακεδονία, ας, ἡ, Macedonia. ¹⁵ κοινωνέω, have a share of, share. ¹⁶ δόσις, εὐς, ἡ, gift, giving. ¹⁷ λήψις, εὐς, ἡ, receiving. ¹⁸ Θεσσαλονίκη, ης, ἡ, Thessalonica. ¹⁹ ἅπαξ, once, once for all. ²⁰ δις, twice. ²¹ ἐπιζητέω, seek for, seek after. ²² δόμα, τος, τό, present, gift. ²³ πλεονάζω, superabound, make to abound.

λόγον ὑμῶν. Ἀπέχω¹ δὲ πάντα καὶ περισσεύω: 18

πεπλήρωμαι, δεξάμενος παρὰ Ἐπαφροδίτου² τὰ παρ'

ὑμῶν, ὁσμὴν³ εὐωδίας,⁴ θυσίαν δεκτὴν,⁵ εὐάρεστον⁶

τῷ θεῷ. Ὁ δὲ θεός μου πληρώσει πᾶσαν χρείαν ὑμῶν 19

κατὰ τὸν πλοῦτον⁷ αὐτοῦ ἐν δόξῃ, ἐν χριστῷ Ἰησοῦ. 20

Τῷ δὲ θεῷ καὶ πατρὶ ἡμῶν ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν

αἰώνων. Ἀμήν.

Ἀσπάσασθε πάντα ἅγιον ἐν χριστῷ Ἰησοῦ. Ἀσπάζονται 21

ὑμᾶς οἱ σὺν ἐμοὶ ἀδελφοί. Ἀσπάζονται ὑμᾶς πάντες οἱ 22

ἅγιοι, μάλιστα⁸ δὲ οἱ ἐκ τῆς Καίσαρος οἰκίας.

Ἡ χάρις τοῦ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. 23

Ἀμήν.

¹ ἀπέχω, received, obtain. ² Ἐπαφροδίτος, ου, ό, Epaphroditus. ³ ὁσμή, ἡς, ή, smell, aroma. ⁴ εὐωδία, ας, ή, fragrance, sweet smell. ⁵ δεκτός, acceptable, welcome. ⁶ εὐάρεστος, well-pleasing, acceptable. ⁷ πλοῦτος, ου, ό, wealth, riches. ⁸ μάλιστα, especially, most of all.